

ΜΑΝΟΛΗ Α. ΠΑΠΑΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ  
Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Κλασσικῆς Φιλολογίας

REMARQUES CRITIQUES SUR LES *ALEXIPHARMQUES*  
D'EUTECNIOS LE SOPHISTE

Dans le cadre de recherches preliminaires a une edition complete des cinq Paraphrases qui nous sont parvenues sous le nom d'Eutecnios le Sophiste, nous avons recemment recense l'edition de la Paraphrase aux *Halieutiques* d'Oppien d'Anazarbos fournie par I. Gualandri<sup>1</sup>, celle aux *Theriaques* de Nicandre fournie par la même editrice<sup>2</sup>, et celle aux *Ixeutiques* de Dionysios fournie par A. Garzya<sup>3</sup>. En poursuivant ces recherches nous avons collationne les trois manuscrits qui conservent la Paraphrase aux *Alexipharmakes* de Nicandre, a savoir le *Vindobonensis Medicus Graecus* 1 (=V), et ses apographes: le manuscrit Pierpont Morgan Library 652 (=M) et le manuscrit Athos, Lavra Ω 75 (=A). Nous presentons dans les pages qui suivent les principaux resultats de ces collations.

La Paraphrase aux *Alexipharmakes* de Nicandre a ete editee pour la derniere fois par U. C. Bussemaker chez Didot en 1849. Cet editeur ainsi que ses predecesseurs, Bandini (Florence, 1764) et Schneider (Halle, 1792), connaissaient le *Vindobonensis*, mais ils en ont fait un usage assez mediocre, ainsi qu'on le verra par ce qui suit<sup>4</sup>.

Page 234<sup>a</sup>8 sqq. Εἰ καὶ μὴ τῆς αὐτῆς εἶναι πόλεως, μὴδ' ἔθνους, ὃ Πρωταγόρα, τοῦ αὐτοῦ διεκκληρώθημεν<sup>a</sup>, οἴκου τε δὴ καὶ συγγενείας οὐδαμὰ, καθάπερ ἄλλοις, ἔξεστι τῶν τ' αὐτῶν ἀπολαύειν ἡμῖν (οὐ γὰρ δὴ ἐστὶ τις ὀλίγη κατὰ τὴν Ἀσίαν ἢ τὰς πατρίδας ἡμῶν κομιδῇ διείργουσα χώρα), οἶον ἂν εἴπερ οἴκου τέ σοι καὶ πατρίδος ἦν<sup>b</sup> τῆς αὐτῆς μετεσχηκῶς ἐγώ, περὶ τῶν βοηθημάτων, ὧν<sup>c</sup> φαρμασσομένοις τοῖς ἀνθρώποις εἰς ἐπικουρίαν παρὰ τῆς φύσεως ἐξηύρηται, οὐδὲ ὑποχειρίου συγχωρεῖ τῷ θανάτῳ γιγνομένους<sup>d</sup> ὅπως οὖν λανθάνειν, διεξελύσεσθαί εἰμί σοι πάσης σαφῶς προθυμίας ἐντός.

διεκκληρώθημεν V M A: διακκληρωθείημεν edd. sine ulla huius mutationis mentione || οὐδαμὰ scripsi: ΟΥΔΑΜΑ V οὐδ' ἄμα A οὐδαμᾶ Bandini Bussemaker οὐδαμοῦ Schneider || τ' V M: om. A fort. recte || οἶον V M: ἀλλ' οἶον A || ἦν V M A: ἦν <τις> add.

1. *Observations sur la Paraphrase aux Halieutiques d'Oppien* (Revue de Philologie, 44, 1970, p. 48-59).

2. *Sur les Theriaques d'Eutecnios* (Revue de Philologie, 45, 1971, p. 84-98).

3. *Prolegomenes à une nouvelle édition des Ixeutiques de Dionysios* ('Ελληνικά, 24, 1971, p. 233-266).

4. Nos renvois sont faits aux pages et aux lignes de l'edition Bussemaker pour les *Alexipharmakes*, de l'edition Garzya pour les *Ixeutiques* et de l'edition Gualandri pour les *Theriaques* et les *Halieutiques*.

Bussemaker || μετεσχηκώς ἐγώ, περι dist. *A*: μετεσχηκώς, ἐγώ περι dist. edd. || περι *VM*: οὕτω περι *A* || φαρμασσομένοις *A*: -ων *VM* || γιγνομένους ὅπως οὖν scripsi: ΤΙΓΝΟΥ-  
 COΠΩCOΥΝ *VM* τις ci. Bussemaker γίγνεσθαι εἰς τὸ μηδωποσοῦν *A* || εἰμί σοι *A*:  
 ΗΜΙCΤ *V*.

a. Il est étrange que les éditeurs aient senti le besoin de remplacer l'aoriste de l'indicatif par l'optatif, a moins qu'il n'y ait ici une des nombreuses melectures qu'ils ont commises.

b. L'addition de τις est inutile, car ἦν est de la première personne, et l'éditeur qui ne l'a pas compris a également mal ponctuée après μετεσχηκώς au lieu de ponctuer après ἐγώ.

c. ὦν au lieu de ἄ par attraction du relatif, cf. 235<sup>a</sup>9 νεοτῶν γε, ὦν τρέφουσιν αὐται, au lieu de οὓς τρέφ-.

d. Notre conjecture γιγνο(μένο)υς pour ΤΙΓΝΟΥΣ nous semble être la solution la plus économique, alors que la conjecture τι(ς) γνούς de Bussemaker provoque une rupture de construction, car le sujet de συγχωρεῖ ne peut être autre que ὦν = ἄ. D'autre part, la «leçon» de *A* constitue un solecisme, car avec le verbe λανθάνειν on attend un participe, non un infinitif.

Page 234<sup>a</sup>18 sqq. Οὐκοῦν οἰκεῖα μὲν τὰ σὰ ταῦτα καὶ ἐν οἷς διαιτᾶ κατὰ τὸ μεσαίτατον τῆς ἄρκτου κείμενα τυγχάνει. ἀπέχει δὲ διηέσεως ταῦτα οὐ πολὺ θαλάσσης.

διαιτᾶ *A*: ΔΙΑΙΤΑ *VM* δίαιτα edd. || δὲ διηέσεως scripsi (cl. Nic. *Alex.* 6 πολυστροίβοιο): ΔΕΕΝΟΙC *V* δὲ ἐν οἷς *A*, edd. || ταῦτα *VM*: om. *A*.

Page 234<sup>a</sup>25 sq. καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ Κλάρου ἐτέθη τούτω τῷ μαντείῳ *VM A*: ἀπὸ perperam om. edd.

La preposition ἀπὸ est indispensable ici pour marquer l'origine de l'épithète Κλάριος.

Page 234<sup>a</sup>30 ἐπιγνώσει (scil. σὺ) *V*: -ση edd., sed cf. 234<sup>b</sup>42 ἰάσει (non ἴαση), et 238<sup>b</sup>40 = 241<sup>b</sup>25 δυνήσει (non -ση) *V*.

Page 234<sup>b</sup>1 sq. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ λοιπόν, ὅθεν περ δίδεισιν ἡ τροφή, ἄκλειστον, ὥς φασι, χωρίον δι' ἃ παντὸς μένον κλπ.

φασι *A*: φησι *VM*, edd. || μένον *VM*: μένει *A*.

Page 234<sup>b</sup>11 sqq. Ἀλλὰ γὰρ ἐπακολουθεῖ τῆς ἀκονίτου τοῖς πιούσιν ἀπὸ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν φέρεσθαι καὶ ἀποστάζειν ὑγρὸν πλῆθος αὐτῶν πολὺ.

ὑγρὸν *VM*, edd.: ὑγροῦ *A*, cf. Eut. *Ther.* 43,19 δρύες... πλῆθος αὐτῶν πολὺ.

Page 234<sup>b</sup>22 sqq. ὥσπερ ἂν ἐξοινός τις ὦν οὗτος καὶ κραιπαλῶν τύχη, οἷα μὲν λέγουσι τοὺς τῷ Διονύσω στρατεύοντας τοὺς Σιληνοὺς δῆτα ἐπιτελεῖν, τρυγῶντας καὶ ἐμπορομένους οἴνου καὶ ὑπαφρίζοντας κλπ.

ὦν οὗτος *V A*: οὗτος ὦν *trp. edd.* sine ulla huius mutationis mentione || ὑπαφρίζοντας *V*, *edd.*: ἐπαφρίζοντας *A*.

Dans Nicandre, *Alex.* 30 sqq. nous lisons:

ὥς δ' ὁπότ' ἀγριόεσσαν ὑποθλίψαντες ὁπώρην  
Σιληνοὶ κεραοῖο Διωνύσοιο τιθηνοὶ  
πρῶτον ἐπαφρίζοντι ποτῶ φρένα θωρηχθέντες

En paraphrasant ces vers, Eutecnios les a legerement modifies: alors que chez Nicandre ἐπαφρίζοντι qualifiait le substantif ποτῶ, Eutecnios le fait qualifier τοὺς Σιληνοὺς, ce qui l'amene a remplacer le verbe ἐπαφρίζω «se couvrir d'ecume» par le verbe ὑπαφρίζω «avoir un peu d'ecume sur les levres». Cf. egalement p. 237<sup>b5</sup> ὑπαφρίζει τῷ στόματι.

Page 234<sup>b34</sup> sq. ἀλλὰ μὲν δὴ *V A*: ἀλλὰ μὴν δὴ *ci.* Bussemaker.

D'après J. D. Denniston, *The Greek Particles* (Oxford<sup>2</sup> 1954), p. 394, on ne trouve que la locution ἀλλὰ μὲν δὴ, alors que la locution ἀλλὰ μὴν δὴ ne semble pas attestée.

Page 234<sup>b36</sup> sqq. ἐπεὶ τοι καὶ ταύτῃ τῇ βοτάνῃ πρὸς ἀναίρεσιν τῶν θηρίων οἱ τ' αὐτὸ αἰπόλοι καὶ ποιμένες καὶ νομῆς τῶν βοῶν ... κεχρῆσθαι δοκοῦσιν.

οἷ τ' αὐτὸ *A*: ΟΙΤΑΥ *V* οἷ τ' ἄν *perp. leg. edd.* praeter Schneiderum qui ἄν om. || νομῆς *V*: νομεῖς *edd.* cum *A*.

Il est clair que ἄν n'a rien a faire ici, et Schneider semble l'avoir compris en omettant cette particule. Quant a la forme νομῆς de *V* au lieu de la forme νομεῖς adoptée par les editeurs, cf. notre article *Observations sur la Paraphrase aux Halieutiques d'Oppien*, p. 57.

Page 234<sup>b41</sup> sqq. Τὸν τοίνυν πονηρῶς ποτε ἐκ ταύτης εχοντα ἰάσει, μεστήν κονίας μὲν ποιήσας μέτρω τὴν σεαυτοῦ χεῖρα, ὥς οἶόν τε δέ γε μάλιστα καταλειωθείσης· κοτύλῃ δὲ οἶνου καὶ ταῦτα μέλανος ἐπίμεστος μέτρον ὑπαρχέτω, εἰς δὲ τὴν χεῖρα τῆς κονίας ταύτης ἐπιβάλλειν σὲ χορή, ἀβροτόνου τε δὴ καυλία ἐν θάμνοις ἐπιτυγχανούσης, πρασίου τε ὁμοίως τῆς καὶ μελιφύλλου καλουμένης· ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς ἀγῆρω καὶ αἰεὶ θαλλούσης<sup>a</sup> χαμελαίας βλαστοὺς καὶ πῆγανον σύμπασιν<sup>b</sup> τοῦτοις κομίζων ἔμβαλλε. Ἀτὰρ οὖν δὴ<sup>c</sup> διάπυρον κλπ.

πονηρῶς *scripsi*: πονήρως *A*, *edd.* || ἰάσει *V M*: ἰάση *A*, *edd.* || δὲ *V M A*: *perp.* om. *edd.*, sed cf. Nic. *Alex.* 45 κοτύλῃ δὲ πέλοι καταμέστος οἶνης || ὑπαρχέτω, εἰς δὲ (*scil.* μέτρον) *A*: ΥΠΑΡΧΕΤΩΕΙCO *V M* ὑπαρχέτω· εἴσω *perp. leg. et dist. edd.* || χρῆ: χρῆ *perp.* Bussemaker || καλουμένης· ἀλλὰ μὴν *distinxi*: καλουμένης, ἀλλὰ μὴν *dist. edd.* || αἰεὶ θαλλούσης *A*: ΑΕΙΘΑΛΛΟΥΤΗC *V M* αἰεθαλοῦς *perp. leg. edd.* || σύμπασιν *dub. scripsi*: CΥΜΠΑCΙ *V* σὺν πᾶσι *M A*, *edd.* || ἀτὰρ οὖν δὴ *V M A*: αὐτὰρ οὖν δὴ *perp. leg. edd.*

a. Sur αἰεὶ θάλλω cf. Soph. *O.C.* 681 θάλλει κατ' ἡμαρ αἰεὶ νάρκισσος; *Phil.* 259 ἡ δ' ἐμὴ νόσος αἰεὶ τέθηλε; *El.* 260 πῆματ' αἰεὶ θάλλοντα.

b. σύμπασι τούτοις est le complément indirect de ἐμβαλλε et renvoie aux ingrédients mentionnées avant les βλαστοὶ χαμελαίας et le πήγανον. Cependant CYMPIACI peut aussi bien représenter σὺν πᾶσι, cf. p. 241<sup>a</sup>34 εμπροσιν V pour ἐν ποσίν.

c. D'après Denniston *op. laud.*, p. 54 et 470, la locution αὐτὰρ οὖν δὴ n'est pas attestée, et on ne trouve que la locution ἀτὰρ οὖν δὴ.

Page 235<sup>a</sup>2 sqq. εἶτα δὴ τὴν χεῖρα εἰς ἥμισυ τῶν φύλλων πλήσας τῆς συκῆς χαμαιπίτυος τε τῆς ὀρείας, καὶ ταύτης τὰ φύλλα ἀνανθείσης μέντοι, τῆς τ' αὖ ὀνίτιδος ὁμοίως καὶ πολυκνήμου κλπ.

πλήσας Schneider: ποιήσας codd. || χαμαιπίτυος τε τῆς ὀρείας τῆς τ' αὖ ὀνίτιδος ὁμοίως καὶ ταύτης τὰ φύλλα ἀνανθείσης μέντοι, καὶ πολυκνήμου transp. Schneider cl. Nic. *Alex.* 55-57 πολλάκι δ' ἡμιδαῆς χειρὸς βάρος αἰνυσο θρίων | παῦρα χαμαιπίτυος, τότ' ὀνίτιδος αὖτον ὀρείης | ἥ ἐ νέον ράδακα πολυκνήμοιο κολουσας (ed. Gow).

Il est vrai que ἀνανθείσης devrait normalement se rapporter a ὀνίτιδος, d'après le texte de Nicandre. Mais il est également vrai que ὀρείης est une épithète de ὀνίτιδος dans le texte nicandreen, alors que dans celui d'Eutecnios il se rapporte a χαμαιπίτυος. Nous pouvons donc supposer que αὖτον ὀρείης pour une raison quelconque a été compris comme se rapportant a χαμαιπίτυος. Peut-être faut-il mettre une virgule après ὀνίτιδος et comprendre τότ' ὀνίτιδος comme une parenthèse.

Page 235<sup>a</sup>5 sq. καὶ πολυκνήμου τῆς βοτάνης τοὺς κλῶνας, ὥς εἰσι νεαροί, τετράδι κυάθων οἴνου γλυκέος μίγνυν ἀναιροῦ.

ὥς codd.: ὅτ' ci. Schneider, rec. Bussemaker || μίγνυν codd.: perp. om. edd.

La conjecture de Schneider acceptée par Bussemaker est inutile. La conjonction temporelle ὥς dans le sens de «tant que» est d'un usage courant chez les auteurs tardifs. Cf. LSJ, s.v. (A d 2, Temporal) = ἕως, while, ὥς τὸ φῶς ἔχετε *Ev. Jo.* 12,35.36 etc. Quant a μίγνυν, omis par les éditeurs, il traduit l'expression χαδεῖν ἐν du texte nicandreen (v. 58).

Page 235<sup>a</sup>6 sqq. "Ἄγε δὴ καὶ καθεψηθείσης πάνυ σφόδρα, σχεδόν τ' αὖ διαλυομένης ὑπὸ πυρὸς τὸ ὕδωρ ὀρνιθος... κερνῶντα δεῖ πίνειν μετὰ τοῦ μέλιτος.

δὴ Schneider: δὲ codd. || καθεψηθείσης edd.: κατεψηθείσης<sup>1</sup> V || post σφόδρα distincti: post σχεδόν perp. dist. edd. || τ' αὖ scripsi: ΤΑΥΤ (= ΤΑΥ) V ταχὺ perp. leg. edd. cum A.

Les éditeurs ont cru lire la lettre X a la place de Γ, et n'ont pas fait attention a l'obel qui surmonte cette dernière lettre et a la barre oblique qui la traverse. Il est évident que le copiste a barre cette lettre et que ce

1. Sur la non-aspiration dans le *Vindobonensis*, cf. notre article *Observations sur la Paraphrase...*, p. 55 sq.

qu'il a voulu écrire était, non pas ταχύ, mais τ'αὔ. Nous traduisons: «Mélange a du miel le potage (que tu obtiendras) d'une poule qui aura cuit si longtemps que les chairs soient sur le point de se détacher des os».

Page 235<sup>a</sup>11 sqq. ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν βοτῶν καθεψηθέντων κρεῶν αὐτῇ πιμελῇ τὸ ὕδωρ ἄδην πινόμενον τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ὠφελεῖ. Δύναται δὲ δὴ τὰ αὐτὰ καὶ μιγὲν βάλαμον γάλακτι.

αὐτῇ πιμελῇ codd., Bandini Schneider: αὐτῇ τῇ πιμελῇ ci. Bussemaker || τὰ αὐτὰ scripsi: ΤΑΥΤΑ V ταῦτα M A, perp. leg. edd.

L'addition de τῇ n'est pas nécessaire. Cf. p. 235<sup>b</sup>29 ἐν αὐταῖς Μυκήναις (αὐταῖς <ταῖς> edd.); 238<sup>a</sup>9 ἀλλὰ σὺν αὐτοῖς φύλλοις κοπτέτω τὸν καρπὸν τῆς φηγοῦ (αὐτοῖς <τοῖς> φύλλοις edd.). Voir LSJ, s.v. αὐτός I 1 «The article is sometimes omitted with proper names, or nouns denoting individuals, αὐτὸς Μένων Xen. Anab. II 1,5; αὐτὸς βασιλεύς ib. I, 7,11» et I 5 «in dative with substantives, αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαι Il. 8,24; so frequently in prose and poetry, αὐτοῖσι ἀνδράσι Herod. 6,93; αὐτοῖσι συμμάχοισι Aesch. Prom. 223; αὐτοῖς μελάνθοις διακναιομένους Eur. Med. 164».

Page 235<sup>a</sup>21 ἑκατέρα καὶ καθ' αὐτὴν ὑπάρχει χρήσιμος V: δὲ pro καὶ perp. leg. edd.

Page 235<sup>a</sup>22 sqq. Ἄλλ' οὖν καὶ ἡ ρίζα τῆς μορέας πρότερον ἐν ὅλῳ συντριβεῖσα, εἰτα ἐψηθεῖσα, ἐφ' ὅσον οἶόν τε, μετ' οἶνου δίδοσθαι, μέλιτος προσπλακέντος αὐτῇ, τοῖς πάσχουσιν οφείλει codd. (οφίλει V M): ὠφελεῖ perp. leg. edd.

Dans le texte de Nicandre (v. 71) nous lisons πόροις, «donne, tu devrais donner, tu dois donner», qu'Eutecnios a tourné par l'expression a sens passif οφείλει δίδοσθαι, «elle doit être donnée». D'ailleurs avec ὠφελεῖ nous aurions dû avoir διδομένη, non δίδοσθαι.

Page 235<sup>a</sup>32 ἔοικε δὲ δῆπου τὴν χοιρὰν ἐν ὥρᾳ ἕαρος φαινομένῳ γάλακτι τὸ ψιμύθιον δὴ τοῦτο καὶ ἐπαφρίζοντι, ὁπόταν ἢ κατὰ πέλλας· ἐν τῇδε δείκνυται τῇ ὥρᾳ τροφιμώτερόν τε ὢν ἅμα καὶ διαυγέστερον ἑαυτοῦ, καὶ ἐν τῷ ἄγγει ἔτι περιόν, ὃ ἂν ὁ βδάλλων αὐτὸ ἐκ τοῦ παραχρῆμα δεξάμενος ἦ.

δῆπου M A: ΔΗΤΟΥ V || ψιμύθιον A semper: ψιμίθιον V sed ψιμύθιον infra l.38 et p.235<sup>b</sup>4 ψιμίθιον edd. || πέλλας edd.: ΛΛΑΑC V ἄλλας A || τε ὃν ἅμα A: TEONOMA V τ' ὄνομα perp. leg. edd. (ἅμα pro ὄνομα malit Bussemaker) || καὶ ἐν V M A: κἂν ἐν edd. || ἔτι περιόν, ὃ A: ἔτι περι ἐν ὃ M ETIIIEPIENΩ V ἔτι περ ἦ, ἐν ὃ edd. || ἦ A, edd.: om. V M.

Page 235<sup>a</sup>39 Ἄλλ' οὖν ἐνταῦθα τοῦ πιόντος τὸ μὲν πρῶτον ρυπνεται τὰ οὖλα, ὁπὸς δὲ τις κατὰ τῶν γενύων οἶον συνίσταται πολὺς· ἐπὶ τούτοις ἀφρὸς ἐπιπεπλασμένος, ὥσπερ οὖν καὶ οὗτος δακνώδης, κατ' αὐτῶν ὁράται τῶν στομίων κλπ.

ρυποῦται codd., Bandini: ρυσοῦται ci. Schneider, Bussemaker || ὁπὸς δὲ τις A

Bandini Schneider: ΟΠΟ [ ] TIC V ὅπως δε τις M ῥύπος τέ τις ci. Bussemaker || συνίσταται πολὺς· ἐπὶ distincti: συνίσταται· πολὺς ἐπὶ dist. edd. || ὥσπερ οὖν V M A: ὅσπερ οὖν ci. Bussemaker || καὶ οὗτος V M A: καὶ αὐτός ci. Bussemaker.

Il est clair qu'Eutecnios lisait sur son exemplaire du texte de Nicandre (*Alex.* v. 78) καὶ ἡ ῥυπαίνεται οὖλα, sinon il aurait fait un contre-sens en paraphrasant καὶ ἡ ῥυσαίνεται οὖλα par τὸ μὲν πρῶτον ῥυποῦται τὰ οὖλα. En plus les mots ὅπως δέ τις qui suivent avec un δέ de sens explicatif confirment la leçon ῥυποῦται. Il n'y a donc pas de raison pour accepter la conjecture de Schneider.

Page 235<sup>a</sup>44 sqq. τὰ τε λεγόμενα παρίσθμια αὐαινόμενα κατὰ πολὺ τοῦ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν εἰς λήθην ἔρχεται, βήξ τε ἐπιγενομένη καρτερὰ καὶ οὐτ' ἡρεμεῖν συγχωροῦσα τῷ κακοπαθοῦντι διὰ τὴν κατὰ τοῦ στήθους στηριχθεῖσαν ἐκ τοῦ βηχὸς ὀδύνην ἄσχετον, οὐτ' ἀναφορὰν τοῦ φλέγματος λεπτοτάτου λίαν καὶ σχεδὸν ἀποίου τυγχάνοντος ραδίαν συγχωροῦσα γίγνεσθαι ἐπὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ἐμεῖν μὲν δοκεῖν ταλαιπωρίαν, μηδὲν δὲ ἄλλ' ἢ καὶ κακοπαθεῖν, τὸν ἀνθρωπον ἄγει. "Αγει δ' οὖν ἐπ' αὐτοῖς τὸ φάρμακον καὶ τοῦτον πρὸς ὕπνον.

κατὰ πολὺ A: καταπολὺ perp. edd. || ἐνεργεῖν V M A: εὐεργεῖν perp. leg. edd. || ἐπιγενομένη V, edd.: ἐπιγινομένη A || τοῦ στήθους A<sup>sl</sup>, edd.: τοὺς σθητοὺς M ΤΟΥCΘΗ [.]ΟΥC V || συγχωροῦσα A, Schneider: συγχωρούσης V M, Bandini, Bussemaker || μὲν V M A: om. edd. || μηδὲν δὲ ἄλλ' ἢ A (M?): μηδὲν δε [.] V μηδὲν δ' ἀναφέρειν ci. Schneider, rec. Bussemaker || καὶ V M: om. A, edd. || κακοπαθεῖν A: κακοπάθειαν V M || τὸν ἀνθρωπον V A, edd.: τῶν ἀνθρώπων M, Bandini || ἄγει. "Αγει V M, edd.: ἄγει. "Αγει A ἄγειν. "Αγει ci. Bandini. || δ' V A, edd.: om. M || τοῦτον M A: του [ ] V τοῦτο leg. edd.

Page 235<sup>b</sup>3 sq. Παραχρῆμα τοίνυν τῷ βληθέντι τῇ ἀπὸ τοῦ ψιμυθίου ἐπιβουλῇ ἐνταυθοῖ τις ἐπιπίνειν ἔλαιον διδῶτω.

ἐνταυθοῖ scripsi: ENTAYΘAOI V M ἐνταῦθα οἱ A ἐνταῦθ' αἰε perp. leg. edd.

Page 235<sup>b</sup>6 τοῦτο εἰς τοσοῦτο μέντοι πινέτω τὸ ἔλαιον οὗτος, ἐς ὅσον ὄλιον κλπ.

τοῦτο V M A, Schneider: perp. del. Bussemaker || τοσοῦτο V M A: τοσοῦτον perp. leg. edd. || ἐς V M A: εἰς perp. leg. edd.

Page 235<sup>b</sup>8 sqq. Naί μὴν καὶ γάλακτος ἢ πῶσις, ἀλλὰ τοῦ προσφάτου, πρὸς τόδε ὠφελεῖ· ἡ γὰρ δὴ τοῦ παλαιότερου ἐστίν, οἷμαι, λαμπρῶς (ἀν)ὠφελής<sup>a</sup>. Καὶ τὸν χυλὸν ναι μὴν τῆς μαλάχης παρεγγύα πίνειν ὥς πλεῖστον τοῖς φλαύρως ἔχουσι καὶ κατελιγμένους ὑπὸ τούτου, ἢ καὶ σήσαμα κατακόψας καὶ λειήνας<sup>b</sup> αὐτὰ δίδωθαι μετ' οἴνου.

ὠφελεῖ V A, Schneider, Bussemaker: ὠφελεῖν M, Bandini || λαμπρῶς ἀνωφελής scripsi: λαμπρῶς ὠφελής V M οὐ λίαν ἐπωφελής A G, rec. Bussemaker λαμπρῶς ἀφελής Bandini || λειήνας A λιήνας V M: λεήνας perp. leg. edd. || δίδωθαι A: δίδοθαι V M, perp. edd.

a. L'expression λαμπρῶς ἀνωφελής constitue certes une tournure affectée mais qui ne disconvient pas au style recherche d'Eutecnios. Sur cet oxymoron cf. Heliodore IV, 4,9.1 λαμπρῶς ἡττῆσθαι, λαμπρῶς περιεστοιχίσθαι, où λαμπρῶς a le sens de «completely». La «leçon» de A serait dans ce cas la trivialisation de ce trait de style d'Eutecnios. De toute façon il semble ici qu'Eutecnios ait commis un contre-sens. L'adverbe λαμπρῶς correspond, au point de vue du sens, sinon de la forme, a φιαρὴν et l'adjectif τοῦ παλαιότερου a γρῆν du texte nicandreen (*Alex.* 91). Mais le sens complet du vers de Nicandre n'a pas été saisi par Eutecnios.

Une autre possibilité, mais qui nous semble moins probable, consisterait à ajouter οὐ devant τοῦ προσφάτου et garder ὠφελής. L'épithète ὠφελής «utile» est attestée une fois en tout et pour tout sous la forme οφελος (neutre) dans P. *Oxy.* 237 VIII 15 (II<sup>e</sup> s). Grenfell et Hunt semblent le considérer comme une erreur pour ὄφελος, mais LSJ le traduisent correctement par «advantageous».

b. La forme épique λειήνας ne fait aucune difficulté dans un texte à la langue aussi mêlée que celui d'Eutecnios.

Page 235<sup>b</sup>15 Ἄλλὰ μὴν καὶ ἡ τῶν κλημάτων τῆς ἀμπέλου τέφρα ἐστὶν ἐπωφελής θερμῷ μὲν ὕδατι πλυθεῖσα, διηθηθεῖσα<sup>a</sup> δ' ἐπιμελῶς ὥς ὅτι μάλιστα, καλαθίσκος δ' ὑπαρχέτω ὁ ταύτην διηθῶν τὴν τέφραν καὶ ἀποκαθαίρων, ἥ τις ἡθμὸς τυχόν<sup>b</sup>, ὅστις ἐπισχεῖν τὴν ὕλην<sup>c</sup> τὴν ἀπὸ ταύτης δυνήσεται, καὶ σφι μετ' ἐλαίου τὴν ἰλὺν συναναμιγνύων κέχρησο πρὸς τὰ προκείμενα.

διηθηθεῖσα A, cf. infra διηθῶν: διηττηθεῖσα V, Bussemaker, διωλιθεῖσα Bandini διωλιθεῖσα Schneider || τυχόν V M A: τυχών perp. leg. edd., τυχόν malit Bussemaker || ὕλην V M A, Bandini, Schneider: ἰλὺν ci. Bussemaker.

a. La «leçon» διηττηθεῖσα de V provient de la dissimilation préventive de l'aspiree du radical, alors que les conjectures de Bandini et de Schneider sont parfaitement gratuites pour la correction διηθηθεῖσα de A qui est intouchable.

b. τυχόν, leçon des trois manuscrits, est justement celle qu'on attend ici. Sur la valeur adverbiale de τυχόν cf. LSJ, s.v. τυγχάνω A I 5 b «perchance, perhaps», et Eut. *Ther.* 28, 1 ἥ τυχόν ἀλοῶν ὅστισοῦν (τύχη).

c. Nous croyons que l'on peut, en raison de la *variatio*, garder ὕλην des manuscrits, malgré ἰλὺν qui suit et qui figure également dans le texte nicandreen (*Alex.* 97).

Page 235<sup>b</sup>22 sq. Πύεται δὲ τοῦ κακοῦ τούτου καὶ ὁ ξηρὸς δῆπου τῆς περσείας καρπός.

δὲ V M A: perp. om. edd. || δῆπου scripsi: ΔΗΤΟΥ V δὲ τοῦ M A δὲ τω perp. leg. Bandini et Schneider δὲ (del. τῷ) ci. Bussemaker || περσείας edd.: περσίας V M περσεας semper A.

Il est clair que ΔΗΤΟΥ est une faute d' onciale pour δήπου, cf. p. 235<sup>a</sup>32.

Page 235<sup>b</sup>26 sq. δς τότε βασιλεὺς τῶν Αἰθιοπῶν ἐτύγγανε *V M A*: ὦν post βασιλεὺς add. Bussemaker secutus Schneiderum, ὦν pro τῶν ci. Bandini.

Le texte de *V* est intouchable. Sur l'omission du participe avec le verbe τυγχάνω cf. LSJ, s.v. (A II 2).

Page 235<sup>b</sup>30 sqq. ἀλλὰ καὶ ταύτην τοι Λαγγείαν<sup>a</sup> ἐπονομάζουσι τὴν πηγὴν, ἐνθα δὴ καὶ τὸ τῆς θήκης ἄκρον, ὃν<sup>b</sup> μύκην καλοῦσιν, αὐτὸς ἧς ἔφερεν ἄρτης ὁ Περσεύς, ἐκπεσεῖν λέγεται. Γενέσθαι μέντοι λέγουσι τὸν κατάρτητον<sup>c</sup> μύκην παιδὸς τοῦ Δανάης πρὸς τροφὴν μέλλοντος.

Λαγγείαν scripsi: Λαγγίαν codd., edd. || ἄκρον, ὃν scripsi: AKPONON *V*, ἄκρον, δ *A* fort. recte ἄκρον ci. edd. || τὸν κατάρτητον scripsi: TONKATATPETON *V* τὸ κατάρτητον perp. edd. τὴν κατὰ τὸν *A* || παιδὸς τοῦ scripsi: ΠΑΙCΤΕΙΝΟΥ (vel ΠΑΙCΤΕΙΚΟΥ) *V* (N vel K dub.) παιστετοῦ *M*: παῖδα *A* παῖς τε τῆς perp. leg. edd. παιδὸς τῆς malit Bussemaker || πρὸς τροφὴν μέλλοντος scripsi: πρὸς τροφὴν (τροφή *M*) μέλλοντος *V M*, edd. ἐκείσε τροφὴν (om. μέλλοντος) *A*.

a. Le nom de la fontaine d'Argolis n'est connu que par Nicandre, *Alex.* 105, mais où il est écrit avec un εἰ: Λαγγείης. Dans *V*, ι sert souvent à noter εἰ<sup>1</sup>; il n'y a donc aucune raison pour écrire Λαγγίαν au lieu de la forme attendue Λαγγείαν dans le texte d'Eutecnios.

b. La conjecture ἄκρον de Schneider et de Bandini pour AKPONON de *V* rend le texte incompréhensible et la syntaxe chancelante. Notre conjecture, qui implique l'attraction du pronom relatif complément direct par son attribut μύκην, permet de résoudre la question.

c. La leçon TONKATATPETON de *V* se laisse facilement transcrire par τὸν κατάρτητον<sup>2</sup>. L'épithète κατάρτητος n'est pas attestée, mais il existe le substantif κατάρτησις «perforation» et l'on peut aisément supposer l'existence de κατάρτητος sur l'analogie de leurs synonymes διάτρησις/διάτρητος et de l'épithète πολύτρητος.

d. La leçon ΠΑΙCΤΕΙΝΟΥ Δανάης πρὸς τροφὴν μέλλοντος de *V* est manifestement erronée. Il est évident que nous avons ici un participe au génitif absolu qui demande un sujet également au génitif. D'autre part πρὸς τροφὴν μέλλοντος ne signifie pas grand'chose. Nous avons, non le verbe μέλλω, mais le verbe μέλω pris absolument, cf. LSJ, s.v. μέλω *B*, «to be anxious».

Page 235<sup>b</sup>37 sqq. Ναὶ μὴν ἀλλὰ καὶ δάκρυον καρύας τοῦ φυτοῦ καὶ μέν-

1. Sur ι valant εἰ dans *V*, cf. *Observations...*, p. 51, n. 2.

2. Cf. Eut. *Alex.* p. 234<sup>b</sup>51 σιδερον *V* pour σίδηρον.

τοι καὶ τοῦ ἀταλύμνου <τοῦ καὶ κοκκυμήλου> (οὕτω δὴ τοῦτο τὸ φυτὸν ἀτάλυμον προσαγορεύεται), ἀτὰρ δὴ καὶ τὸ τῆς πετελέας ἐπιβάλλων ὑγρόν, ὃ δὴ καταρρέον τῶν ὀσχέων αὐτῆς οὐκ ἔστι χαλεπὸν θεάσασθαι, ἐπιφέρων ταῦτα τῷ κάμνοντι πίνειν ἐπίτρεπε.

τοῦ καὶ κοκκυμήλου addidi: τοῦ οὕτω λεγομένου φυτοῦ τοῦ καὶ κοκκυμήλου προσαγορευομένου Bussemaker cum *G*<sup>1</sup> || ἐπιβάλλων *V M A*: ἐτι μᾶλλον Bussemaker cum *G* || δ *V M A*: ὅπερ Bussemaker cum *G* || πολὺ ante καταρρέον add. *A G*, edd. || καταρρέον τῶν (non καταρρέοντων) ὀσχέων (non ὀχέων) αὐτῆς οὐκ *V M A*: καταρρέει ἀπὸ τῶν αὐτῆς ὥσχων ἦτοι κλάδων οὐκ Bussemaker cum *G* || post θεάσασθαι commate distincti: puncto dist. Bussemaker.

Le texte de *V* nous semble parfaitement sain a la seule reserve de la lacune que l'on peut aisement deviner apres ἀταλύμνου. Le texte de *G* adopte par Bussemaker n'a aucune autorite et s'avere inferieur a celui de *V*.

Page 235<sup>b</sup>43 sqq. ἐμῶν τε γὰρ οὗτος ... τὸν δυσώνυμον ἂν οὕτω τοῦτον καὶ ἄδοξον διαφύγοι ῥαδίως θάνατον *V M A*: τε et τοῦτον perp. om. edd.

Page 235<sup>b</sup>50 ὅδωδε δὲ βαρὺ μὲν αὕτη καὶ οἶον ἢ πίσσα *A*: ΟΙΟΝΗ *V M* οἶονει perp. leg. edd.

Page 236<sup>a</sup>1 sqq. "Ἄμα τε γὰρ προσενεχθῆ<sup>a</sup> τὸ ἐξ αὐτῶν ποτὸν κατεσκευασμένον ἀνθρώπου χεῖλεσιν, αὐτίκα δὴ καὶ παραχρῆμα δριμυτάτης ὀδύνης ἐμπίμπλησιν αὐτά, προῖδν δ' ἐπὶ τὰ εἴσω κατεσθίει πάντα, τὸ στόμα<sup>b</sup>, τὸ στῆθος, τὴν γαστέρα· κατὰ<sup>c</sup> τῆς κύστεως χωρῆσαν εὐθύς ἐκβιβρώσκει αὐτήν.

προσενεχθῆ *A*: προσενέχθη *V M* προσενέχθη perp. Bussemaker cum Schneider προσενηχθῆναι Bandini || τὸ στόμα *V M A*: perp. om. edd. || κατὰ *V M*: καὶ κατὰ *A* καὶ τὰ perp. leg. edd.

a. Sur ἄμα et le subjonctif aoriste cf. Sophocles, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Period*, s.v. citant *Basilicae* 2, 2, 235 "Ἄμα τις καταδικασθῇ...; Porph. *Cer.* 391, 19 "Ἄμα εἰσέλθη...

b. Pour τὸ στόμα cf. Nic. *Alex.* 120 περὶ στόμα νεῖατα γαστρός.

c. En dehors de la melecture καὶ τὰ au lieu de κατὰ qu'ils ont comise, les éditeurs ont mal ponctue ce texte en mettant une virgule apres γαστέρα et un point haut apr'ès κύστεως.

Page 236<sup>a</sup>7 ἐκ τούτου ἴστανται ὀδύνην πολλὰ καὶ χαλεπαὶ περὶ τὸν χόνδρον, ὃν οὕτω λέγουσιν· ἔστι δ' ἔντερον ὁ χόνδρος, ὃ πλησίον μὲν αὐτοῦ που τοῦ θώρακος κεῖται, πρὸς αὐτῷ δὲ τῷ κύτει τῆς γαστρός ἡρεμεῖ· ἀλγεῖ δ' οὖν τὸ ἐντεῦθεν ὑπὸ τε ἀμηχανίας καὶ φροντίδων ἀπροσδοκῆτων οὐ συγχωρούμενος ἡσυχάζειν, ἀλλ' οἷα δὴ φασι τῶν κιναρῶν τὰς ἐκγῆρους καὶ παλαιὰς γεγεννημένας ἐφ' αὐτῶν γήρεια κομίζειν..., τοιαῦτα ἄττα μοι δοκεῖ καὶ ἡ γνώμη δια-

1. *G* = *Goettingensis* 29, ff. 168-182<sup>v</sup>.

κοπτομένη του ανθρώπου τοῦ πιόντος πάσχειν καὶ μεριζομένη τὸ φάρμακον ὑπὸ τῶν φροντίδων.

ὃν οὕτω λέγουσιν *MA* (litteras legi non potes in *V*): perp. om. edd. || ἡρεμεῖ· ἀλύει *A*: *HPEMIAΛYEI V M* ἡρεμια· ἀλύει (ex λύει corr.!) ci. edd. || τε *VM A*: perp. om. edd. || αμηχανίας <ὁ πίων> *A* || ἐφ' αὐτῶν *VM A*: ἀφ' αὐτῶν perp. leg. edd. || διακοπτομένη ... τὸ φάρμακον *VM A*: διακοπτομένη καὶ μεριζομένη τοῦ ἀνθρώπου τοῦ πιόντος πάσχειν τὸ φάρμακον perp. trp. Schneider, Bussemaker.

La transposition du texte apres διακοπτομένη, bien que logique, n'est pas necessaire, car Eutecnios aime troubler l'ordre naturel des mots. Cf. notre article: *Sur les Theriaques d'Eutecnios*, p. 96 et I. Gualandri, *Eutecnii Paraphrasis in Nicandri Theriaca*, p. 16 sq.

Page 236<sup>a</sup>17 sqq. πληρεστάτην τοῖνον κύλικα ποιήσας τοῦ λεγομένου κυκεῶνος δίδωθι πιεῖν ἀσίτω τῷ<sup>a</sup> ταύτης ἐντὸς γενέσθαι λαχόντι τῆς κακοπαθείας· ἔστι δ' ὁ κυκεῶν γληχοῦς<sup>b</sup> ποταμίας μίξις κλπ.

δίδωθι scripsi: διδοθι codd., edd. || τῷ *MA* (*V* certe in lacuna): perp. om. edd. || γληχοῦς scripsi: γλήχους edd.

a. Dans *V* nous lisons ΠΙΕΙΝ ΑCΙ/ [±5-6 lettres] ΤΑΥΤΗC; il y a donc suffisamment de place pour les quatre lettres τω τῷ. Par consequent *V* portait lui aussi, quand il etait intact, ἀσίτω τῷ ταύτης.

b. On doit egalement corriger γληχοῦς au lieu de γλήχους a la p. 237<sup>b</sup>21 et ailleurs.

Page 236<sup>a</sup>33 καὶ τὸ ἐντεῦθεν γίγνεται τῆς Δήμητρος οὕτως ὁ κυκεῶν ποτὸν *VM*: οὔτος *A*, rec. edd. fort. recte.

Page 236<sup>b</sup>5 sqq. καὶ ἀπὸ Ἰμβράσου τοῦ ποταμοῦ αὐθις τὸ ὄνομα ἔσχεν Ἰμβρασίας, κριὸς δὲ τῆς γῆς, ἥς ἀστήρ ἐστὶν ἡ προσηγορία, ταύτης γέγονεν εὐρετής, Χήσιον δὲ ὁ τόπος κέκληται, ἐν ᾧ περ οὖν εὐρεθῆναι ταύτην τὴν γῆν λόγος.

ταύτης *VM A*: perp. om. edd. || εὐρετής scripsi: εὐρέτης perp. edd. || κέκληται *MA* (in lacuna *V*): καλεῖται leg. edd. || οὖν *V*, ci. Bussemaker: οὐκ *M*, perp. leg. edd. in *V*.

Page 236<sup>b</sup>12 τούτω μέντοι τῷ οἴνω, εἴτ' οὖν ἐψέματι, πηγάνου κλωνία συνεγκλείου.

εἴτ' οὖν scripsi: ΗΤΟΥΝ *V* ἢ τ' οὖν *M* ἤτουν *A* εἴτουν perp. edd. || ἐψέματι *VM*: ἐψήματι perp. leg. edd., sed cf. LXX 4 Reg. 4.38,39 || συνεγκλείου scripsi: συνεχλείου codd., edd., quod sensu caret.

Page 236<sup>b</sup>21 sqq. οἱ δὲ παραπλήγεις τ' ἄλλως καὶ ἐκμανεῖς καὶ βοῶσιν ὁξὺ περ οὔτοι, καθάπερ αἱ Βάκχαι οἰστροηθεῖσαι *MA* (*V* certe in lacuna): περ οὔτοι perp. om. edd.

Page 236<sup>b</sup>24 sq. ὠφελιμώτατος δὲ καὶ πράμνιος, ἔτι μέντοι καὶ ἄλμη codd.: ὁ ante πράμνιος perp. leg. edd., sed cf. ἄλμη sine articulo.

Page 236<sup>b</sup>26 sq. ἐπίκουρος γίγνεται τῇ συνενεχθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ τῇ ἀπὸ τοῦ κορίου τοῦτου κακοδαίμονία *V M*, edd.: alt. τῇ del. *A* fort. recte, sed cf. p. 242<sup>b</sup>19 τῶν παρ' ἐμοῦ ῥηθέντων ὅλως ἡ μνήμη τῶν ἐπῶν *V M*: alt. τῶν om. *A*.

Page 236<sup>b</sup>41 sq. οὐδὲ διαφυγγάνουσι γὰρ οὖν τὰς τῶν ἀσπαλιευτῶν ἐπιμόχθους χεῖρας. Ἀλλὰ γὰρ καὶ σύ γε τὴν ἀγλαυκῇ καὶ μελανῇ ἐπὶ τοῦτοις λάμβανε ἐνταῦθα θάλασσαν codd.: τὰς et καὶ perp. om. edd. || μελανῇ *A*: μελάνην perp. edd.

Page 236<sup>b</sup>53 sq. καὶ χιῶν μετὰ δὴ γλεύκους πινομένη ἀπαλλάττει πόνων cod.: πόνον perp. leg. edd.

Page 237<sup>a</sup>16 στενουμένης τῆς φάρυγος *V*, cf. Nic. *Alex.* 363: φάρυγγος perp. leg. edd.

Page 237<sup>a</sup>26 sqq. ἐνίει δὲ καὶ τὴν γαστέρα ἐλαίῳ πρότερον ὑποχρίων καθαίρων γὰρ αὐτὴν διὰ τοῦ κλυστήρος εἰς ραστώνην ἄξεις.

ἐνίει *M A ENIOI* vel *ENIEI V*: ἐνιοι perp. edd. || ὑποχρίων *A*: ὑποχρείων *V M* ὑπέχριον perp. leg. edd.

Les editeurs ont ici commis une double faute d'onziale en lisant ἐνιοι (*ENIOI*) au lieu de l'imperatif ἐνίει (*ENIEI*)<sup>1</sup> et ὑπέχριον (*ΥΠΕΧΡΙΟΝ*) au lieu du participe ὑποχρίων (*ΥΠΟΧΡΕΙΩΝ*). D'autre part le texte adopte par les editeurs provoquerait une rupture dans la construction normale de cette phrase dont les formes verbales ont toutes comme sujet implicite le pronom σύ: Δόξαις μέντ' ἂν βοηθεῖν ... εἰ διδοῖς ... ἐνίει ... ὑποχρίων ... καθαίρων ... ἄξεις ... ἅμα τρίψας συναναλάμβανε.

Page 237<sup>a</sup>29 δαυχμοῦ τε ὁμοίως τῆς βοτάνης *V M* (cf. *Ther.* 94 δαυχμοῦ et *Alex.* 199 δαυχμοῖτο): δαύχμου *A* δαύκου perp. leg. edd.

Page 237<sup>a</sup>31 ἐστεφανώσατο δ' ὁ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλων τὴν κεφαλὴν τοῖς ἐκείνης κλάδοις, πέπερί τε αὐ καὶ κνίδης σπέρμα ἅμα τρίψας συναναλάμβανε.

ἐκείνης *V M A*: ἐκείνοις perp. leg. edd. || αὐ *V*: perp. om. edd. cum *M* et *A* || ἅμα τρίψας *M*: ἀνατρίψας *A* (in lacuna *V*).

Page 237<sup>a</sup>37 sqq. Ἀλλὰ τε καὶ γλυκέος οἴνου μετὰ γάλακτος ἔψων ἡρεμαίῳ πυρὶ δίδωθι καὶ τοῦτω, ὥστε πίνειν αὐτόν.

δίδωθι scripsi: δίδοθι codd., edd. || τοῦτω *V M* (et ci. Bussemaker): τοῦτο *A* et perp. leg. edd. in *V*.

Page 237<sup>a</sup>39 sqq. Παραχρῆμα δ' ἂν ἐπαμύνειν ἔχῃς τῷ πεπωκότῳ τὸ τοξικόν, ἣν θεασάμενος τὸν ἄνθρωπον ευροῖς πρῶτον μὲν βαρυνόμενον κλπ.

εὐροῖς *V M A*: εὐρῆς edd. || πρῶτον μὲν *V M A*: μὲν πρῶτον perp. trp. edd.

1. Pour ἐνίει cf. le texte correspondant dans Nic. *Alex.* 197 ἡ δὲ σύ γε κλυστήρος ἐνείς ὁπλίζω τεῦχος; cf. aussi Eutecn. *Alex.* p. 236<sup>a</sup>43 et 237<sup>b</sup>6.

Sur ἦν et l'optatif dans la protase qui suit une apodose également a l'optatif cf. LSJ, s.v. ἄν, B II 2 «similarly after a preceding opt., οὐκ ἀποκρίναιο, ἕως ἄν ... σκέψαιο Pl. *Phd.* 101<sup>d</sup>»; A. Debrunner, *Syntax in Schwyzer, Griech. Gramm.* II, 1959<sup>2</sup>, p. 338. Dans Eutecnios nous retrouvons plusieurs cas de ce phenomene: *Alex.* p. 239<sup>a</sup>17 sq. ἦν τε τῆς βάκχης λεγομένης ὁ καρπός, ἦν τε τῆς μυρτάδος εἴη; p. 242<sup>a</sup>2 ἦν λίαν ἀνιάτως φαίνοιτο καὶ πονηρῶς ἔχων...; *Ther.* 69,27 ἐπειδὴν κατασταίη; coordonne a un subjonctif, *Thér.* 26,22 ἦν ... κοπῶσιν ..., εἴτα ξηρανθείη; 27,23 sqq. ἦν ... τύχη ..., ἄχριστος δὲ μὴ εἴη; 56, 13 ἦν ... δοίης; 58,7 sqq. εἰάνπερ ... καταστῆς καὶ ... θελήσειας, etc.; *Ixeut.* 6,3 ἦν ... ἀποχωρήσειε; 10,3 ἦν ... δεῖξειεν; 21,4 ἦν ... ἰδοί.

Page 237<sup>a</sup>51 sqq. οἷα δὲ τῆς κερνοφόρου 'Ρέας ἡ ὑποζάκορος ..., οἱ δὲ ἀκούσαντες εὐλαβοῦνται τῆς 'Ιδαίας 'Ρέας τὸ φοβερώτατον ὕλαγμα.

δὲ *M A* (*V* in lacuna): δὴ perp. leg. edd. || εὐλαβοῦνται *V M A*: εὐλαβοῦντες perp. leg. edd., sed cf. Nic. *Alex.* 219 sq. οἱ δὲ τρέουσιν | 'Ιδαίης ριγῆλὸν ὄτ' εἰσαίωσιν ὕλαγμόν.

Page 237<sup>b</sup>4 sq. ταυρηδὸν ὑποβλέπει τε καὶ ὑπαφρίζει τῷ στόματι.

ὑποβλέπει τε καὶ scripsi: τε ὑποβλέπεται καὶ codd., rec. edd.

La forme du moyen ne se justifie pas pour ce verbe. On ne connaît que l'expression ταυρηδὸν ὑποβλέπειν, cf. Platon, *Phed.* 117<sup>b</sup>. La leçon des manuscrits doit provenir de ὑποβλέπει τε καὶ > ὑποβλέπειται καὶ (οὐ l'αι de ται s'explique par l'influence regressive de καί) > ὑποβλέπεται καὶ > τε ὑποβλέπεται καί.

Page 237<sup>b</sup>7 sqq. ἐπειτα οἶνον ἐγχεῖν τούτῳ πολὺν καὶ μὴ βουλομένων· καὶ ἡ συνηγμένους τοὺς ὀδόντας ἔχων, ἐνίει τὸν οἶνον διεπαίρων αὐτοὺς ὅπως ἂν ἐξεμῇ scripsi: ENIΘI *V* ἐνιθι *M A*, edd.

Le copiste de *V* a commis une faute d'onziale en confondant les lettres E et Θ et en écrivant ENIΘI au lieu de ENIEI (= ἐνίει). Même si le verbe ἐνειμι (ἐν+εἴμι) était attesté, son impératif n'aurait rien a faire dans ce passage d'Eutecnios. Ce qu'on attend ici, c'est ἐνίει, impératif de ἐνίημι. Cf. p. 236<sup>a</sup>43 ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐνίεσθαι τὸν τοιοῦτον προσήκει γάλακτι; p. 237<sup>a</sup>26 ἐνίει δὲ καὶ τὴν γαστέρα ἐλαίῳ πρότερον ὑποχρίων.

Page 237<sup>b</sup>21 διανοιγομένου δὲ τὸ στόμα ἐνσταζέτω τις τοῦ ἀνθρώπου τούτου ῥόδιον μύρον ἢ ἴρινον *V M A*: τὸ ante ῥόδιον perp. add. edd.

Page 237<sup>b</sup>29 sqq. ἔστι δὲ ὡς ἐπίπαν τοῖς τιτρωσκομένοις τοῦτο τὸ τοξικὸν πολέμιον· ἐμπεσὼν μὲν γὰρ τῷ σώματι καὶ γευσάμενον καθάπαξ ἀνθρωπίνου χροός, μελανὸν πρῶτον μὲν τὸ σῶμα κατεργάζεται τοῦ τρωθέντος.

τὸ ante τοξικὸν add. edd.: om. *V M A* || μελανὸν *A*: μέλανον perp. edd. || πρῶτον μὲν τὸ σῶμα codd.: μὲν τὸ σῶμα πρῶτον perp. trp. edd.

Page 237<sup>b</sup>40 sqq. ἐφημέρου τε πρὸς πάντων ὀνομαζομένου πρῶτον μὲν

ἐνδοθεν ἐγείρεται ... κνησμός, καὶ οἷος δὴ τοὺς χριομένους τῷ ὁπῶ τῆς κράδης κνησμός κατέχειν πέφυκεν, ἥ τοὺς ... ἐντετυχηκότας, ἥ οἷος ἀπὸ τῆς σκίλλης προστριβείσης κνησμός ἐγγίγνεσθαι μετ' ἐρυθήματος τοῖς σώμασι φιλεῖ.

ὀνομαζομένου codd.: ἐπονομαζομένου perp. leg. edd. || οἷος codd.: οἷς perp. leg. edd.

Page 237<sup>b</sup>50 sqq. ἐμεῖ δ' οὖν πονηρὸν ὁ τοιοῦτος καὶ ὕφαιμόν τε, ὡς δόξειεν ἂν τις χροῖας τὸ ὕδωρ τοῦτο εἶναι κρεῶν πλυθέντων ἐν αὐτῷ.

τε *V M*: τι *A* || κρεῶν ci. Bussemaker dub. in Adn. p. 424: ὕδωρ *V M* ὕδωρ ὕφαιμων *A* κρεῶν post ἐν αὐτῷ add. Schneider.

La conjecture κρεῶν est recommandée par le texte même de Nican-dre, *Alex.* 258 ὡς εἰ τε κρεῶν θολερὸν πλύμα χεύατο δαιτρὸς.

Page 238<sup>a</sup>3 sqq. καὶ τὰ περιττώματα ομοίως τῆς γαστρὸς συναναφυρέν-τα τῇ ἔξω διὰ τοῦ στόματος πορεύεται· τοσαῦτα μὲν δὴ τὸ κολχικὸν κακὰ ἐρ-γάζεται τὸν πιόντα αὐτό. Ἐπειδὴν δέ τις βουληθῇ τὸν δεινοπαθοῦντα ἰάσασθαι, ἐκεῖνα ποιείτω.

τῇ ἔξω *V M*: τὴν ἔξω *A* || αὐτό *A*, malit Bussemaker: αὐτόν *V M*, edd. || βουληθῇ *V M A*: βούληται perp. leg. edd.

Page 238<sup>a</sup>13 sqq. βοηθήσει<sup>a</sup> δ' ἂν καὶ τὸ πολύγονον ἢ βοτάνη ... καὶ ἀμ-πέλων ἐλικες<sup>b</sup> ὡσαύτως ἰάσαιντ' ἂν βλάβος ..., καὶ κάστανι ..., ἃς ἡ λεγομένη *Καστανέα*<sup>c</sup> τὸ τῆς Θεσσαλίας ὄρος ἐκόμισεν ποτε, νάρθηκός τε τὸ ἐντός, δς δὴ<sup>d</sup> τῇ τοῦ Προμηθέως ἐπὶ τῷ πυρὶ λέγεται γενομένη συλλαβέσθαι κλοπῇ.

βοηθήσει Bussemaker post Schneider: ΒΟΗΘΗΕΙC *V* βοηθήσει *M A*, Bandini (cf. Nic. *Alex.* 264 ἀρήξει) βοηθήσεις perp. leg. Schneider et Bussemaker || ἀμπέλων ἐλικες *M A* ΑΜΠΕΛΩΝ[ΕΑΙ]ΚΕC *V* (cf. Nic. *Alex.* 266 ἀμπελόεις ἐλικας): ἀμπελώνος ἐλικες perp. leg. edd. || *Καστανέα V A* (cf. *E<sup>1</sup>M* 493,26 *Καστανέα*, πόλις Μαγνησίας): *Κασταναία M*, edd. || ἐντός, δς *M A* ENTOCOC *V* ἐντός (om. δς) perp. leg. edd. || δὴ *M A* (ΔΗ *V*), Bandini: ἢ ci. Schneider δ' ἢ ci. Bussemaker.

a. Schneider et Bussemaker n'ont pas remarqué que, dans *V*, la lettre finale C est surmontée de l'obel et traversée d'une barre oblique<sup>1</sup>. Aussi ont-ils lu ΒΟΗΘΗΕΙC. Ils ont cependant réussi à retrouver la bonne forme βοηθήσει δ' ἂν.

b. Dans la lacune de *V* il n'y a de place que pour trois lettres; la leçon de *V* est donc elle aussi ἀμπέλων [ἐλ]ικες.

c. L'orthographe de *Καστανέα* (ou *Κασταναία*) varie suivant les auteurs. Cf. Bolte in RE X<sup>2</sup>, 2343 sq.

d. L'omission fautive du pronom ὅς a fourvoyé les éditeurs et leur a fait éditer un texte incompréhensible, alors que le passage est simple à comprendre.

1. Voir *supra*, notre remarque à la p. 235<sup>a</sup>6 sqq. (ταγυ *V* = τ' αῦ).

Page 238<sup>a</sup>38 sq. ὅτε μὲν βροντης ἤχον ἀπεργαζόμενον, ὃν ἤχεῖν τὴν βρον-  
τὴν ἐν Ὀλύμπῳ λόγος *V M A*: τὴν βροντὴν τὴν ἐν perp. leg. Schneider et  
Bussemaker.

Page 238<sup>a</sup>43 Τὰ τοίνυν τῶν φαρμάκων δὴ ταῦτα, ἐπειδὴν καὶ ποθῇ *A*:  
τῶν om. *V M*, edd. («videtur tamen ante σαρμάκων deesse τῶν» Busse-  
maker).

Page 238<sup>a</sup>49 sqq. Θεραπευθεῖη μέντ' ἂν ὁ βλαβεῖς ὑπὸ τῆς ἰξίας, ἣν πίνῃ  
γλεῦκος, ἐναποβραχέντος αψινθίου, ἣ τερεβινθίνης ρητίνης ἣ πευκίνης ἐπιλαμ-  
βάνῃ *V*: ἐπιλαμβάνει perp. edd. («vel legendum est ἐπιλαμβάνῃ vel pro ἣ  
ante τερεβινθίνης ἣ» Bussemaker).

Le subjonctif ἐπιλαμβάνῃ, coordonne a ἣν πίνῃ par la conjonction ἣ,  
est la forme attendue.

Page 238<sup>b</sup>2 sq. τοῦ πολίου ... τὸ πόλιον *A*: τοῦ πολιοῦ ... τὸ πολίον perp.  
edd.

Page 238<sup>b</sup>14 sqq. ἐμφράσσονται οἶδε οἱ πόροι οἱ τῆς ἀναπνοῆς, εἴτα ...  
ἐπὶ θάτερα μὲν ὁ ἀνὴρ ἀποκλίνει μέρη.

οἶδε οἱ scripsi: οἱ δε οἱ *M OIΔEOI V δ'* οἱ pro οἶδε οἱ perp. leg. edd. cum *A* ||  
ἀποκλίνει *V M A*: ἀποκλίνεται perp. leg. edd.

Page 238<sup>b</sup>20 sqq. Τῷ μέντοι ταῖτα ὑποστάντι ἐπειδὴν θελήσης βοηθῇ-  
σσι, ἄμυνε<sup>a</sup> τοιῶσδε· τὸν τῆς ἀγρίας συκῆς ἀπόκοπτε καρπὸν, ἐμβάλλων<sup>b</sup> δὲ  
ὄξει τοῦτον ... ἅπ' αὐτοῦ τοῦ ὄξους δίδωθι τῷ τοιούτῳ πίνειν.

ἄμυνε scripsi: ἄμυναι codd., edd. || ἀπόκοπτε edd.: ΑΠΟΚΟΠΤΑΙ *V* || ἐμβάλλων  
*V M A*: ἐμβαλὼν perp. leg. edd. || δίδωθι scripsi: δίδωθι codd., edd.

a. Il est evident que nous avons ici le present de l'actif ἀμύνω+datif  
«secourir, preter secours a quelqu'un», non l'aoriste du moyen ἀμύνομαι  
qui ne se construit pas avec le datif et qui, d'ailleurs, a un sens oppose  
«ecarter, repousser, se venger de». De plus les deux autres presents de  
l'imperatif, ἀπόκοπτε et δίδωθι, montrent que nous avons bien un present  
dans la forme AMYNAI, c'est-a-dire ἄμυνε. L'αι au lieu de l'ε ne doit pas  
faire difficile, cf. ΑΠΟΚΟΠΤΑΙ *V* = ἀπόκοπτε, et p. 240<sup>a</sup>32 = 242<sup>b</sup>6  
ἐπάμυνε.

b. Le present ἐμβάλλων est la forme attendue dans cette serie de for-  
mes verbales au present.

Page 238<sup>b</sup>28 sqq. Αὔθις δ' οθόνης δι' ἀραιᾶς διηθῶν πυτίαν ἄλλοτε μὲν  
νεβροῦ, ἄλλοτε δ' ἐρίφου, τοτὲ δ' αὖ λαγωῦ εἴτ' ευωχεῖσθαι ἐπιδιδούς οἷσεις  
πρὸς υγιάν τὸν κάμνοντα.

τοτὲ *A*: τότε perp. edd. || εἴτ' ευωχεῖσθαι scripsi (ΕΤΕΥΩΧΕΙΘΑΙ *V M*): εἴτ'  
ευωχεῖσθαι *A* μετευωχεῖσθαι edd. post Bandini, verbum aliunde ignotum || υγιάν codd.  
(cf. 235<sup>a</sup>31 et 239<sup>b</sup>30 ubi υγεία *V*): υγιειαν edd.

Page 238<sup>b</sup>34 sqq. καὶ πέπεριν (ἤκιστα μὲν τὸν καρπὸν λέγω, ἀφ' οὗ δὲ γίγνεται τὸ πέπερι νῦν λέγω τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ), μετὰ δὲ δὴ τῶνδε κλπ.

πέπεριν  $V M$  (cf. Nic. *Alex.* 332): πέπερι  $A$ , perp. log. edd. || πέπερι νῦν λέγω τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ  $V$ : πέπερι· νῦν δὲ λέγω τὰ φύλλα τοῦ φυτοῦ  $M A$  πέπερι, τὰ φύλλα δὲ λέγω τοῦ φυτοῦ perp. edd. || δὴ  $V M A$ : perp. om. edd.

Page 238<sup>b</sup>39 sq. διαλῦσαι ... δυνήσει *V M*: -νήση *A* διαλύσαι δυνήση  
edd., sed cf. supra, p. 234<sup>a</sup>30 ἐπιγνώσει et 234<sup>b</sup>42 ἰάσει (non -ση) *V*.

Page 238<sup>b</sup>48 sqq. ἐπὶ τὰ κάτω γενόμενον ἀλγεῖν μὲν τὴν γαστέρα τὸ φάρμακον ποιεῖ, τῷ δὲ δὴ ταύτης ὥς ἐπίπταν πονηρὸν στόματι γίγνεται.

ἐπὶ τὰ  $V$   $M$ :  $\xi\pi\epsilon\iota\tau\alpha$   $A$  || ποιεῖ, τῷ δὲ δὴ scripti:  $\Pi\omicron\omicron\epsilon\iota\tau\omicron\Delta\epsilon\Delta\omicron\iota$   $V$  ποιεῖ, τὸ δὲ δὴ  $A$  ποιεῖ τὸδε δὴ perp. ci. et dist. Bussemaker τωδεδη om. Bandini et Schneider || ταύτης ὡς scripti secutus  $V$ : ἐκ τούτου ὡς  $A$  ταύτης, <καὶ> ὡς perp. dist. et καὶ add. edd. || στόματι  $V$   $M$   $A$ : τῷ ante στόματι perp. add. edd.

Page 239<sup>a7</sup> sqq. διὰ τοι τοῦτο καὶ λέγουσιν, οἶμαι, οἱ νομῆς παρὰ σφῶν  
τὸ ζῶον βούπρηστιν.

νομηῆς scripsi (NOMHC *V* *M*): νομεῖς edd. cum *A*, sed cf. supra, p. 234<sup>b</sup>37 || παρὰ σφῶν scripsi: ΠΑΡΑΕΦΩΝ *V* *M* παρ' ἐφ' ὧν *A*, perp. edd.

Il est évident que  $\pi\alpha\rho'$  ἐφ' ὧν est une expression monstrueuse et qu'on doit voir une faute d'once dans ΠΑΡΑΕΦΩΝ pour ΠΑΡΑΣΦΩΝ.

Page 239<sup>a</sup>14 sq. ἐπὶ τούτοις μὲν δὴ ξηρὸν τὸν φοινίκων καρπὸν ἑναπο-  
βρέχειν ἄρα προσῆκον γάλακτι *V M*, Bandini Schneider: τῶν pro τὸν *A* τὸν  
〈τῶν〉 add. Bussemaker.

La leçon de  $V$  étant correcte, la conjecture de Bussemaker est superflue.

Page 239<sup>a</sup>18 sqq. ἦν τε τῆς βράκκης (βαρχης V) λεγομένης ὁ καρπός, ἦν τε τῆς μυρτάδος εἴη<sup>a</sup>, ἦν τε τῆς σύρινδος<sup>b</sup>.

εἴη  $VMA$ : ἡ perp. leg. edd. || σύρινδος Schneider Bussemaker CTPNIDOC  $V$ :  
 σύρινδος  $A$  σύρινδος  $M$ , Bandini.

a. Sur  $\eta v$  et l'optatif voir *supra*, la remarque a la p. 237<sup>a</sup>39.

b. Le mot *σόνις* ne figure pas dans LSJ, il n'est pas non plus donné par le texte de Nicandre.

Page 239<sup>a</sup>20 sq. πίνειν τ' αὖ καὶ γάλα γυναικὸς ἐπωφελέστατον, ᾧ<sup>a</sup> πίν-  
ειν δ' λόγος ἐπιτρέπει, παραιρούμενός σφε<sup>b</sup> τῆς συμφορᾶς.

⚡ Bandini:  $\Omega \nabla \delta A$  et ci. Schneider, rec. Bussemaker || παραιρούμενός σφε scripsi:  
 παραιρούμενός σφι  $\nabla M$  παραιρούμενόν σφιν  $A$ .

a. Il est clair que  $\tilde{\omega}$  «pour celui a qui» est la bonne leçon.

b. Nous avons ici la construction *παραιροῦμαι τινά τινος* «priver quelqu'un de quelque chose» (Zos. I, 7 et 23) qui, par une évolution sémantique, en est venue à signifier dans ce passage d'Eutecnios «debarrasser

quelqu'un de quelque chose» (s.e. «de fâcheux»). Le premier sens se retrouve dans les *Theriacques*, p. 65,14 sqq.: βρυωνίας ρίζα, ἥ τήν τε ἔφην καὶ τὰς λεύκας τὰς ἀπηχθημένας ταῖς γυναιξίν, ὅτι μιν (sic *V*: μὴν *MA*, edd.) τοῦ κάλλους παραιροῦνται, <παρὰ τῆς> (addidi) φύσεως ἔλαχεν ἀπαλάττειν «car elles (= les λεῦκαι, les taches blanches) les (= les femmes) privent de leur beauté».

Page 239<sup>a</sup>24 sqq. καθάπερ δὲ τῶν μόσχων οἱ ἄρτι τεχθέντες θηλάζοντες ἀνακροῦσιν τῷ στόματι τοὺς μητέρους μαζούς, ἵνα δὲ αὐτοῖς τὸ ρεῖθρον ἐπιδιοῖ πλέον τοῦ γάλακτος κλπ.

τεχθέντες *A*, edd.: TEIXΘENTEC *V M* (an τεχθέντες scrib.?) || ἐπιδιοῖ *V M A*: ἐπιδιδῶ perp. leg. edd.

ἐπιδιοῖ est une forme de subjonctif contracte conjuguée sur le modèle de δουλῶ > δουλῶ, cf. Eut. *Ther.* 53, 24 ἢ ἐπιδιοῖ.

Page 239<sup>a</sup>28 sqq. Ναὶ μὴν καὶ ἔλαιον τουτω θερμὸν ἐπιτρεπτέον, ὥστε πίνειν, ἔπειτα πρὸς ἐμετον ἄγειν δεῖ καὶ μὴ βουλόμενον, ἢ τοὺς δακτύλους ἐμβάλλοντα, ἢ πτερῶ χρώμενον, ἢ βίβλινον καθιέντα, στρέψαντα δι' αὐτοῦ τοῦ λαιμοῦ.

τούτω scripsi: τῷ *V* τῶ *M* τὸ *A*, edd. || καθιέντα, στρέψαντα Schneider: καθιεντα-στρυψαντα *V* καθιέντας τρύψαντα *M* καθιέντα καὶ τρίψαντα *A* καθιέντα, στρίψαντα Band., καθιέντα, τρίψαντα Buss.

La conjecture de Schneider semble probable, cf. Nic. *Alex.* 363 στρεβλὸν ἐπιγνάμψαιο.

Page 239<sup>a</sup>40 sqq. ἀλλὰ γὰρ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Λιβύης ῥιζῶν ἀποίσις τὸ κέρδος ἐναποβρέχων δηλαδὴ τῷ ποτῶ ταυτασί τῶν δεινοπαθούντων,

ταυτασί *A*: ταυτασει *V M* ταῦτα edd. (an ταύτας σύ?).

D'autres exemples d'emploi de l'εἰπεδικτική se retrouvent à la page 240<sup>a</sup>50, et dans la Paraphrase aux *Theriacques*, p. 25,14.

Page 239<sup>a</sup>49 καὶ μελισσόφυλλον ὃ λέγουσι codd.: καὶ ὃ λέγουσι μελισσόφυλλον perp. leg. edd.

Page 239<sup>a</sup>53 sqq. ὁ μέντοι τοῦ δορυκνίου τούτου τῆς κακῆς πόσεως μετεσχηκῶς ὑπομένει τοιάδε· λυγμῶ συνέχεται χαλεπῶ, ὑπανακρούεται τὸν αὐχένα, δυσφορεῖ τε λίαν κλπ.

ὑπομένει *A*: ὑπομενεῖ perp. edd. || ὑπανακρούεται codd.: ὑπανακρούεται τε perp. leg. edd.

Page 239<sup>b</sup>14 καὶ χυλὸς πτισάνης ροφούμενος πρὸς τοῦτο χρήσιμον.

ροφούμενος codd.: perp. om. edd., sed cf. Nic. *Alex.* 389 ροφηθείς || χρήσιμον *V*: -μος *A*.

Page 239<sup>b</sup>19 sq. καὶ αἱ κηραφίδες πῖναί τε ὁμοίως καὶ ἐχῖνοι, καὶ τὸ κτενῶν γένος.

κηραφίδες *A*, edd., Nic. *Alex.* 394, Hesych.: κυραφίδες *V M* || πῖναί τε ... ἐχῖνοι *A* (cf. Nic. *Alex.* 394 ἐχίνου): πίνναι τε ... ἐχῖνοι perp. edd. || τὸ codd.: τῶν perp. leg. edd.

Page 239<sup>b</sup>23 sq. ἄπεστι δὲ τοῦ βοηθεῖν τοῖς ὑπὸ τοῦ δορυκνίου κεκα-  
κουργημένοις οὐδὲ τὰ ὄστρεα scripsi: ὀστρια *V M* ὄστρεα *A*, edd.

Page 239<sup>b</sup>51 sqq. νηπίων ἐνιοι γὰρ δίκην ἀγνοοῦντες περιπίπτουσιν  
ἐσθίοντες αὐτοῦ ἢ τὰ τὸ σπέρμα ἀμπέχοντα codd. (et ci. Bussem.): ἀποχέον-  
τα perp. leg. edd.

Page 240<sup>a</sup>10 sqq. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ σπέρμα τῆς κνίδος ξηρανθέν ὠφε-  
λεῖ καὶ αὐτὰ τῆς κνίδος τὰ καυλία τὸν μασησάμενον ἄρα καὶ ἀπομυζήσαντα τὸν  
χυμὸν πάλιν δὴ καὶ τούτων.

τούτων scripsi: τουτο *V* τοῦτο edd. ταῦτα *A*.

Il est evident que τουτο (= τοῦτο) de *V* est indefendable, car les deux  
participes μασησάμενον et ἀπομυζήσαντα sont déjà pourvus d'un com-  
plement direct, τὸν χυμὸν. Nous devons donc corriger τουτο en τούτων  
«le suc de ceux-là», c'est-à-dire les κνίδος καυλία.

Page 240<sup>a</sup>17 sqq. καὶ ἄγλιθες αἱ τῶν σκορδονίων σάρκες, ἃ δύνανται  
ταῦτα πάντα τὴν ἀπὸ τοῦ ὑοσκυάμου διώσασθαι βλάβην.

σκορδονίων scripsi: σκορδον [...] *V*: σκοροδων *A*, edd. || σάρκες, ἃ *A*: σαρκεσαι *V*  
σ' ἀρέσαι perp. edd.

Page 240<sup>a</sup>24 ὁποῖαν τῆς μήκωνος ὁπὸς ἀφήσιν ὀδμήν *V*: <ὁ> ὁπὸς *A* fort.  
recte.

Page 240<sup>a</sup>25 τοιαύτην ὁ τούτων ἰδρὼς παρέχεται πνοήν *V*: τούτων ὁ  
ἰδρὼς perp. trp. edd.

Page 240<sup>a</sup>30 sqq. Πελιδνωθέντων δὲ τῶν ονύχων ἢ διαστροφῶν φανείσης  
ὁποτον τῆς ρίνός, παρὰ πόδας ὁ θάνατος ἐφίσταται τούτοις. Ἄλλὰ σύ, ταῦτα  
μὲν ὀρῶν, καταπλαγῆς μηδὲν, ἀλλ' ἐπάμυνε.

ὁποτον *V*: ὁπωσούν *A*, malit Bussemaker || παρὰ πόδας *A*: παραπόδας Bussem. ||  
καταπλαγῆς codd.: καταπληγῆς perp. leg. edd. || ἐπάμυνε *V*: ἐπάμυναι *A*.

Page 240<sup>a</sup>40 sq. ἐργάζοντο δήπου τὰ κηρία *V*: εἰργάζοντο cett.

Page 240<sup>a</sup>42 sqq. Ἀτὰρ δὴ καὶ ρόδα ἀποθλίβων αὐτοῦ<sup>a</sup> τὸ ὑγρὸν ἐνστα-  
ζε διὰ τῶν χαλινῶν, μᾶλλον δὲ ἐριον<sup>b</sup> ἀποβρέχων εἰς ἔλαιον ρόδων ἐπιτίθει  
πλῆρες τῷ στόματι<sup>c</sup> καὶ ποτὲ μὲν ἐξανιστάν τις αὐτὸν πειράσθω<sup>d</sup>, ποτὲ δὲ ἐμ-  
βοᾶν αὐτῷ καὶ διασείειν τοῦτον καθεύδοντα.

αὐτοῦ *V*: αὐτῶν *A*, edd. || μᾶλλον *A*: μαλλον *V* μαλλον Schneider Bussemaker ||  
ἐριον *A* (ερion *V*): ἐρίου Schneider Bussemaker || τῷ στόματι *A*: τωστο [ ] *V* τὸ στό-  
μα perp. leg. edd. || πειράσθω *A*: [ ] ω *V* δύναται perp. leg. edd. || τοῦτον *A* (*V* non  
legitur): om. edd.

a. Le pronom αὐτοῦ renvoie tres correctement a l'homme empoison-  
ne, cf. *infra* αὐτὸν et τοῦτον, et sert de complement a τῶν χαλινῶν.

b. *μαλλον* δέ introduit un correctif de la recette precedente. En dépit de l'expression usitée *μαλλός ἐρίου*, la leçon *ερion* de *V*, s'accordant avec la leçon *πλήρες* du même codex (alors qu'avec *μαλλόν* on attendrait *πλήρη*), prouve que nous devons lire *μαλλον* δέ plutôt que *μαλλόν* δέ.

c. Les lettres *τωστο* d'une part et l'espace entre celles-ci et le mot *καί* de l'autre indiquent clairement que la leçon de *V* était la même que celle de *A*, c'est-à-dire *τῷ στόματι* (complement indirect de *ἐπιτίθει*), ce qui d'ailleurs est la leçon attendue.

d. La lettre finale *ω* dans *V* indique que ce manuscrit avait probablement la même leçon que *A*, à savoir *πειράσθω*, et elle ne corrobore nullement la conjecture *δύναιται* des éditeurs.

Page 240<sup>a</sup>48 sqq. *προσαγέσθω δὲ καὶ ῥάκια ἐλαίῳ πρότερον καὶ οἶνω βραχέντα κατὰ παντός μέλους, ἵν' ἀποψυγέντα ἐκθερμανθῇ ταυτί.*

ταυτί scripsi: ταυτι *V* ταῦτα *Aac* ταύτη *Ae*, edd. ταυτί malit Bussemaker.

Page 240<sup>b</sup>12 *καὶ οὐκ ἐνέχονται παρὰ σφῶν ἐκ τούτου τῇ ἄγρᾳ, ἀλλὰ διαφυγγάνουσιν οὕτως τοὺς παρ' αὐτῶν δόλους.*

παρὰ σφῶν codd. (malit Bussem.): παρὰ σφιν edd.

La leçon *παρὰ σφῶν* est intouchable, car c'est le complement d'agent de *ἐνέχονται*. *παρὰ σφῶν* renvoie aux *ἀλιεῖς* (p. 240<sup>b</sup>10), ainsi que *παρ' αὐτῶν* dans la ligne suivante.

Page 240<sup>b</sup>27 sqq. Ἄλλὰ τούτῳ μὲν ἔλλεβόρου<sup>a</sup> Φωκικοῦ μεταπιτέον, δοτέον δὲ καὶ σκαμμωνίας αὐτῷ νεωστὶ καὶ προσφάτως<sup>b</sup> αὐτῆς ἐπισκευασθείσης, ὥστε τὸν ἐκ τοῦ λαγῶ<sup>c</sup> ποτὸν οὕτω κλπ.

ἐλλεβόρου codd.: ἐξ ante ἐλλεβόρου perp. add. edd. || μεταπιτέον edd.: μεταποιητέον codd. || σκαμμωνίας *V*: ἀσκαμμωνίας *A* || προσφάτως *A*: πρόσφατος *V M* προσφάτου edd. || λαγῶ scripsi: λαγω *V* λαγωῦ *A*, rec. edd.

a. Le verbe *πίνω* peut normalement se construire avec un genitif partitif.

b. *προσφάτως* est un synonyme redondant de *νεωστὶ* régulièrement coordonné à celui-ci. La conjecture *προσφάτου* des éditeurs ne peut pas se défendre.

c. La forme attique *λαγῶ* (ou *λαγῷ*) est parfaitement saine. Les éditeurs ont ici une fois de plus mal lu le manuscrit *V*.

Page 240<sup>b</sup>35 *καὶ κεδρίνης πίσεως τὸν σταθμὸν ἔλκοντος εἰς ὀβολόν V*, edd.: ἐλκούσης *A*.

Les éditeurs ont eu raison de garder la leçon de *V*, car Eutecnios emploie parfois le participe masculin avec un sujet de genre féminin. Cf. notre article *Observations sur la Paraphrase aux Halieutiques d'Oppien*, p. 58.

Page 240<sup>b</sup>37 sq. ροιᾶς τε πρὸς τούτοις ἐσθιέτω τῆς τε δὴ Πραμνίου οὕτως ὀνομαζομένης καὶ ἄλλης Κρησίδος.

οὕτως ὀνομαζομένης codd.: perp. om. edd. || Κρησίδος edd.: Χρησίδος codd.

Page 240<sup>b</sup>47 sqq. Εἰ δέ τις εἴη γεγονώς τοῦ πιεῖν ἐν ἐπιθυμία ... ἔστι γὰρ ἡ βδέλλα λαγαρή τε καὶ αἵματος ἐπαύρασθαι διὰ παντὸς θέλει ... ἐπινηχόμενον γὰρ δὴ (scil. τὸ θηρίον) τῷ χλιαρῷ τούτῳ κλπ.

τοῦ πιεῖν ἐν ἐπιθυμία codd.: ἐν ἐπιθυμία τοῦ πιεῖν perp. trp. edd. || ἐπαύρασθαι A: ἐπαυράσθαι perp. edd || γὰρ δὴ codd.: δὴ γὰρ perp. trp. edd.

Page 241<sup>a</sup>10 ἀλλὰ τούτῳ ποτὲ μὲν ὄξος τῷ ἀνθρώπῳ δοτέον, χινοφαγητέον δ' αὖ κλπ.

ποτὲ μὲν codd.: μὲν ποτε perp. trp. edd. || δοτέον A: τότε V M, edd. δίδου post τότε suppl. censet Schneider.

La leçon τότε (τοτε V) de V M adoptée par les éditeurs ne peut pas se défendre. Le copiste de A a très bien corrigé ποτε en δοτέον. Cf. Nic. Alex. 510 sq. τῷ σὺ ποτὲ ποτὸν ὄξεως/νείμειας. L'adjectif verbal δοτέον paraphrase l'optatif νείμειας du texte nicandreen.

Page 241<sup>a</sup>23 sqq. ὁπόταν ἐκ τοῦ τῆς ἐχίδνης ἰώδους ἄσθματος ἐφυπνωσάσης αὐτοῖς<sup>a</sup> μεταλαβόντες εὐρεθῶσιν (scil. οἱ μύκητες): ἄλλοι παρ' ἄλλοις ἄλλως<sup>b</sup> ὀνομαζόμενοι εὐρίσκονται.

αὐτοῖς codd.: αὐτοὶ perp. leg. edd., sed cf. LSJ s.v. ἐφυπνώτω «go to sleep over» τοῖς Ὀμήρου ποιήμασιν Jul. Ep. 190 || παρ' ἄλλοις ἄλλως A: παρ' ἄλλως ἄλλως V M παρ' ἄλλως (om. alt. ἄλλως) perp. leg. edd. γὰρ ἄλλως ci. Bandini, rec. Bussemaker.

a. Le rapprochement de notre texte avec le texte de Julien prouve que αὐτοῖς (= τοῖς μύκησι) est une leçon parfaitement saine.

b. La correction ἄλλοις de A pour la leçon ἄλλως de V et M est excellente et convient parfaitement au style redondant d'Eutecnios. La correction γὰρ pour παρ' proposée par Bandini n'est pas nécessaire malgré le texte de Nicandre, Alex. 525 sq. κεῖνο κακὸν ζύμωμα τὸ δὴ ῥ' ὑδέουσι μύκητας | παμπήδην, ἄλλω γὰρ ἐπ' οὔνομα κέκριται ἄλλο. En effet dans ce dernier texte γὰρ explique l'expression μύκητας παμπήδην «des champignons en general», alors qu'Eutecnios a déjà mentionné le nom μύκητες au debut du paragraphe (*supra*, l.21).

Page 241<sup>a</sup>34 sq. καὶ πεφρυγμένην οἴνου τρύγα, καὶ ὄρνιθος τῆς ἐν ποσὶ τὰ περιττώματα πάντα διαφόρως λαμβανέτω scripsi: πανταδιαφορως V M πάντ' ἀδιαφόρως A διαφόρως (om. πάντα) perp. leg. edd.

Le sens du texte est qu'il faut prendre dans une série d'ingrédients et administrer au patient l'un ou l'autre d'entre eux, cf. Nic. Alex. 528 ἦ, 529 πολλάκι, 530 ἄλλοτε, 531 δῆποτε, 532 ἦε λίτρον, ποτὲ φύλλον, 535 ἦε. Le mot πάντα resume ces divers ingrédients. La leçon ἀδιαφόρως «without

discrimination» est nettement inferieure a la leçon διαφόρως «in a variety of ways» adoptee par les editeurs.

Page 241<sup>a</sup>43 sqq. τῶν μέντοι πεφαρμαγμένων ναρκῶδες γίγνεται τὸ σῶμα καὶ ὅλον ἀσθενές, καὶ κομιδῇ τρέμει, οἷ τε πόδες φέρειν σφαλλόμενοι τοῦτο ἥκιστα δύνανται, καὶ ἀπλῶς, ἔοικεν, ἀεὶ μέλλοντι τῷ πίπτειν παιδίῳ ἂν τις εἰκάσειεν αὐτὸν ἄρτι τοῦ βαδίζειν ἀρχομένῳ.

τρέμει *A* (coniec. Schneider): τρέμειν *V M* || τοῦτο (scil. τὸ σῶμα) recte codd.: τοῦτον perp. ci. Bussem. || ἀπλῶς, ἔοικεν, ἀεὶ distincti: post παιδίῳ commate dist. Bussemaker || ἀεὶ *V M A*: αἰεὶ perp. leg. edd. || μέλλοντι τῷ *V M*: τῷ μέλλοντι perp. trp. *A*.

La virgule mise par Bussemaker apres παιδίῳ provoque une rupture dans la construction normale de la phrase car παιδίῳ est le complement indirect, non de ἔοικεν, mais de ἂν τις εἰκάσειεν et ne peut donc en être separe par un signe de ponctuation. Le verbe ἔοικεν est parenthetique et doit être mis entre deux virgules.

Page 241<sup>b</sup>2 sqq. τούτῳ σὺ χρῶ, ἀλεύροις τ' ὀρόβων ἅμα ἔψων κνίδης σπέρμα ἐσθίειν εἰς κόρον δίδου καὶ μὴ βουλομένῳ τῷ κάμνοντι τοῦτο<sup>a</sup> ... οὐ γὰρ μὴ οὐκ ἔσται εἰς τόδε<sup>b</sup> κάλλιστον ἰσχυῖσαι καὶ παρελῆσθαι<sup>c</sup> τοῦ κινδύνου τὸν ἐν τῇ συμφορᾷ ... καὶ χαλβάνης ρίζας καὶ ὡὰ χελώνης ἐψημένα<sup>d</sup>.

τούτο codd.: τούτῳ perp. leg. edd. || εἰς τόδε κάλλιστον ἰσχυῖσαι *V M*: εἰς τὸ κάλλιστον ἰσχυῖσαι τόδε trp. *A* || παρελῆσθαι *A*: ΠΑΡΕΔΕCΘΑΙ *V M* παριδέσθαι perp. leg. edd. || ἐν *V*: ἐπὶ *M A* || ἐψημένα *V M*: ἠψημένα *A* (coniec. Bussem.).

a. τοῦτο qui designe ici la concoction obtenue en faisant cuire les ὀροβοι et le κνίδης σπέρμα est le complement direct de δίδου et de βουλομένῳ. La «leçon» τούτῳ due a une melecture est indefendable. Le pronom τοῦτο est repris par τόδε une ligne plus bas.

b. Le copiste de *A* meconnaisant la veritable manie d'Eutecnios pour les *hyperbata* les plus hardis a eu le tort de corriger οὐκ ἔσται εἰς τόδε κάλλιστον ἰσχυῖσαι (οὐ τόδε est le sujet de ἔσται) en οὐκ ἔσται εἰς τὸ κάλλιστον ἰσχυῖσαι τόδε.

c. La correction παρελῆσθαι de *A* pour la faute d'oniciale contenue dans ΠΑΡΕΔΕCΘΑΙ est excellente. La leçon παριδέσθαι due a une melecture<sup>1</sup> est indefendable.

d. ἐψημένα est une leçon parfaitement saine, cf. Arist. *Pr.* 884<sup>b</sup>14, Hipp. *Mul.* I 78. La correction ἠψημένα de *A* adoptee par Bussemaker n'est pas necessaire.

---

1. Autres melectures: 236<sup>a</sup>21 sq. τρόπῳ δὲ ὡς ἀφίκετο τοιούτῳ ἡ Δημήτηρ *V*; 240<sup>b</sup>8 δειλίας εἵνεκα *V* (non ἐν-); 241<sup>a</sup>30 sq. καὶ ante τοῦ καλουμένου perp. om. edd.; 241<sup>a</sup>54 οὗς πεῦκαι codd. (non ὄσους πεῦκαι); 241<sup>b</sup>47 ἐμπίμπλησιν codd. (non ἐπιπίμπλησιν).

Page 241<sup>b</sup>21 sqq. καὶ μὲν δὴ βατράχους τῶν παλαιῶν, καὶ ἡρυγγίου δὴ τὰς ρίζας εἰς ταυτὸ συμβαλὼν<sup>a</sup> ἅμα σκαμμωνία<sup>b</sup> ἐψεῖσθαι<sup>c</sup> πάρεχε, εἴτα εἰς κόρον πίνειν δίδου τῷ πεφραγμένῳ· ἀνώλεθρον γὰρ τοῦτον διαφυλάξαι πως δυνήσκει<sup>d</sup>.

συμβαλὼν scripsi (συμβάλων *V M*): συμβάλλων perp. leg. edd. cum *A* || ἅμα σκαμμωνία scripsi: ἄμασκαμμωνία *V M* ἅμ' ἄσκαμμωνία *A* ἅμα τη σκαμμωνία perp. leg. edd. || ἐψεῖσθαι scripsi: ἐψισθαι *V M* ἐψεσθαι *A*, rec. edd. || διαφυλάξαι πως codd.: πως διαφυλάξαι perp. trp. edd. || δυνήσκει *V*: δυνήση cett.

a. La forme de l'aoriste συμβαλὼν est corroborée par le passage correspondant dans Nicandre, *Alex.* 565 qui donne la forme βαλὼν.

b. La forme σκαμμωνία (contre la forme ἄσκαμμωνία donnée par *A*) est celle de *V*, ainsi que le prouve un autre passage du texte, p. 240<sup>b</sup>28: δοτέον δὲ καὶ σκαμμωνίας αὐτῷ, en plus de la forme σκαμμώνιον dans Nicandre, *Alex.* 565.

c. ἐψεῖσθαι<sup>1</sup> est la forme contracte de l'infinitif présent passif. Cependant ἐψέω est donnée par LSJ comme «dubia lection». Nous devons donc ici soit accepter cette forme contracte soit écrire ἐψῆσθαι, parfait sans augment<sup>2</sup>, mais qui ne convient pas au sens aussi bien que le présent, cf. *ibid.* εἰς κόρον πίνειν δίδου.

d. Sur la forme δυνήσκει cf. *supra* notre remarque a la page 234<sup>a</sup>30.

Page 241<sup>b</sup>27 sqq. Ἐπειδὰν δὲ πῆτις ἐκ φρύνου φάρμακον κατεσκευασμένον (ἄφωνος δ' ἐστὶν ὁ φρῦνος, καὶ τῶν λιμναίων εἰς μέγεθος βατράχων ἀπολιμπάνεται κατὰ πολὺ) κλπ.

κατεσκευασμένον *A*: κατασκευασμένον<sup>a</sup> *V* || βατράχων *A*: βαθράκων<sup>b</sup> *V*.

a. Le participe parfait passif sans augment syllabique n'est pas inconnu du copiste d'Eutecnios, sinon d'Eutecnios lui-même. Cf. nos *Observations*, p. 57. Il existe d'ailleurs le phénomène inverse de la présence de l'augment a des formes de participe qui n'en demandent point. Cf. p. 241<sup>b</sup>38 κατεσκευαζομένου *V*, au lieu de κατασκευαζομένου.

b. Sur ce traitement phonétique cf. nos *Observations*, p. 56 sq.

Page 241<sup>b</sup>34 sqq. (Ceux qui ont bu d'un poison extrait d'un crapaud) ἀσθμαίνουσι πολὺ καὶ συνεχῆς, ἐχθοδοπὸν δὲ ἐστὶν αὐτοῖς ὅπερ ἀσθμαίνουσι, διότι χαλεπὸν ἐξόζει, καὶ χωρεῖ διὰ τοῦ στόματος αὐτῶν βαρεῖα τις ὁδμή.

ἐχθοδοπὸν scripsi: ἐχθοδαπὸν codd., edd.

On n'attend pas ici l'épithète ἐχθοδαπός «étranger, hostile», mais

1. La leçon ἐψισθαι de *V* milite en faveur de la forme ἐψεῖσθαι. Sur ι représentant ει dans *V* cf. *supra*, p. 234, n. 1.-

2. Sur cette forme cf. notre remarque (d) a la p. 241<sup>b</sup>2 sqq.

ἐχθοδοπός «haissable, maudit», cf. Nic. *Alex.* 571 sq. τὸ δὲ συνεχὲς ἀθρόον ἄσθμα / δύσπνοον ἐκφέρεται παρὰ χεῖλεσι δ' ἐχθρὸν ὕδωδε.

Page 241<sup>b</sup>41 sqq. αὐταρκες δὲ πρὸς σωτηρίαν καὶ σπλὴν ἂν γένοιτο τῷ λαβόντι εἰς ὀβολὸν σταθμοῦ λιμναίου βατράχου, *λιμναίου* τοῦ ἐπὶ τῶν βρύων ἀνιόντος καὶ προαγγέλλοντος τὴν ἔαρος ὥραν.

λιμναίου βατράχου, λιμναίου codd.: alt. λιμναίου om. edd.

Dans les *Alexipharmques*, v. 575 sq., nous lisons:

καὶ τε σπλὴν ὀλοοῖο κακὸν βάρος ἤρκεσε φρύνης,  
λιμναίης φρύνης πολυηχέος, ἥ τ' ἐπὶ φύκει κλπ.

Ainsi dans le texte nicandreen le nom de la grenouille se retrouve dans deux vers consécutifs. Par un processus analogue, Eutecnios répète, non le substantif βάτραχος, mais son epithete λιμναῖος. Le texte de *V* est donc intouchable.

Page 242<sup>a</sup>4 ἄλλὰ γὰρ δὴ καὶ τῶν μεγάλων τὰς ρίζας καλάμων ἀποτεμὼν εἰς οἶνον ἐμβάλλων ἀπόβρεχε.

τῶν μεγάλων τὰς ρίζας καλάμων codd.: τῶν μεγάλων καλάμων τὰς ρίζας perp. leg. edd. || ἐμβάλλων scripsi cum *V* (εμβαλλων): ἐμβαλὼν *A*, edd.

Dans le *Vindobonensis* les formes du present de ἐμβάλλω alternent souvent avec celles de l'aoriste, sans qu'il y ait toujours une difference evidente de sens. Dans ces conditions, il est preferable de s'en tenir chaque fois a la forme de *V*.

Page 242<sup>a</sup>8 sqq. ἄλλως δ' ἀπότρεπε τοῦ πίνειν ἢ ἐσθίειν ὅλως, ἐκτροχῶν δ' αὐτὸν ὠφελήσεις προσαναγκάζων, ὥς οἶόν τε, συχνοῖς περιπάτοις χρῆσθαι.

ἐκτροχῶν scripsi: ἐκτρύχων *A* ἐκτροχων *V M* ἐκ τυχῶν perp. leg. edd.

La forme contracte pour ce verbe semble mieux attestee que la forme non contracte, c'est pourquoi nous proposons ἐκτροχῶν contre la forme ἐκτρύχων du manuscrit *A* lequel n'a d'ailleurs sur ce point aucune autorite, puisqu'il descend de *V* écrit en onciales et depourvu d'accents. D'un autre côté, mystérieuses restent pour nous les raisons qui ont poussé les éditeurs à écrire l'indéfinissable ἐκ τυχῶν. Le texte de *V* correctement lu est parfaitement sain, cf. Nic. *Alex.* 593 κατατρύσαιο δὲ γυῖα.

Page 242<sup>a</sup>16 ὑποπίμπρησι δὲ καὶ τὰ μέλη, τῷ μολύβδῳ τὸ χρῶμα εἰκέναι ποιεῖ [πάντα ταῦτα]: ἄλλὰ θεραπεύει ταῦτα πάντα σμύρνα ... ὑπερικόν τε ... καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ τοῦ σελίνου ἐπὶ πᾶσι σπέρμα.

μολύβδῳ *A*: μολίβδῳ perp. edd. cum *V* || καὶ ποιεῖ ante πάντα ταῦτα perp. add. edd. || πάντα ταῦτα delendum puto || ὑπερικόν τε *A*: ὑπέρικόν τε edd. || μὲν δὴ codd.: μέντοι perp. leg. edd.

Les mots πάντα ταῦτα semblent avoir été insérés dans le texte par erreur sous l'influence de ταῦτα πάντα qui suit.

Page 242<sup>b</sup>4 sqq. Πρὸς τούτοις ἦν δὴ πέπεριν προσαγορεύουσι τοῦ φυτοῦ κλωνία καὶ ἐρύσιμον τὴν βοτάνην, ἅμα κόπτων ταῦτα, τῷ κακῶς ὑπὲρ τοῦ φαρμάκου διακειμένῳ ἐπάμυνε, διδούς οἴνου μέντοι μέτα· ἀλλὰ μὴν καὶ κύπρου τῆς βοτάνης βλαστοῦς κλπ.

μέντοι codd.: μέν τι perp. ci. Bussemaker. || μετὰ *A* (μετὰ *V M*): perp. om. edd., sed cf. Bussem., Adnot., p. 425 «malim μετ' οἴνου».

Page 242<sup>b</sup>12 Λεγόμενον σμίλλος ἐστὶ φυτόν *V M*: Λεγόμενος σμίλλος *A* Σμίλλος λεγόμενος perp. leg. edd.

Page 242<sup>b</sup>19 Ἀλλὰ σέ γε, ὦ Πρωταγόρα, τῶν παρ' ἐμοῦ ῥηθέντων ὅλως ἡ μνήμη τῶν ἐπῶν μήποτε παρέλθοι *V M*: alt. τῶν om. *A* fort. recte, sed cf. p. 236<sup>b</sup>26 sqq. ἐπίκουρος γίγνεται τῇ συνενεχθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ τῇ ἀπὸ τοῦ κορίου τούτου κακοδαιμονία.

Dans le premier cas, l'ordre naturel des mots est le suivant: ἡ μνήμη τῶν ἐπῶν τῶν παρ' ἐμοῦ ῥηθέντων; dans le second, τῇ κακοδαιμονίᾳ τῇ ἀπὸ τοῦ κορίου τούτου συνενεχθείσῃ τῷ ἀνθρώπῳ. Aussi la répétition de l'article devant le substantif s'explique-t-elle dans les deux cas par l'*hyerbaton* qu'Eutecnios affectionne.